

Forfatter: ?

Titel: Plan til Academiets Forandring og Forbedring til Videnskabernes Fremvekt og Statens Lyksalighed.

Citation: ?: "Plan til Academiets Forandring og Forbedring til Videnskabernes Fremvekt og Statens Lyksalighed.", i ?: *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 12*, ?, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_012-shoot-workid1_012_016.pdf (tilgået 09. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 12

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

Plan til Academiets Forandring og Forbedring til

 Videnskabernes Fremvekt

 og

 Statens Lyksalighed.

 Kiøbenhavn 1771.

2

3

 Forerindring. videnskaberne ere uden Tvivl et af de vigtigste Midler til Staternes Lyksalighed. De danner dydige og indsigtfulde Borgere i Kirken og i Staten. De danner Mænd, der ofte ere deres Tids-Alders Ære, Efter- slægternes Beundring, og ofte hele Nationers Lyksaliggjørere, der lærer Menneskene Veyen til den sande Lyksalighed, og at stræbe at blive Medborgere i Fuldkommenheders Verden. Men skal Videnska-

4

 Forerindring.

 berne blomstre, skal Kundskaben blive mere virksom, mere udbredt iblant os, Da maatte uden Tvivl vort Academie blive det, som samme efter dets Stiftelse skulde være: et Universitet for alle Videnska- hvor Lærerne gjorde sig mere Umage for deres Underviisninger, og de Studerende mere forfremmedes i Indsigt, og opmuntredes til at kiende at udøve Dyden, og at lære andre dens Fortræffelighed og Sandhed. — Kierlighed til FæderneLandet, og Kierlighed til Sandhed; disse for enhver Borgere saa behagelige Pligter, har bragt mig til at opsette disse Linier. Intet skal fornøye mig mere, end om dette kunde være det Almindelige nyttigt, saavist, som det er min eneste Hensigt.

5

 Om Professorerne og deres Kollegier.

 I Theologien udfordredes tre Professorer. Den ene Professor skulde holde fire Collegier, to om Formiddagen og to om Eftermiddagen. En Time om Formiddagen skulde han holde et Collegium Exegeticum over de historiske Bøger i det gamle Testamente, samt over Psalmerne, og den anden Time over de historiske Bøger i det nye Testamente. Den ene Time om Eftermiddagen ligeledes et exegetisk Collegium over Salomons

6

 6

 Bøger og Propheterne; den anden Time over Epistlerne og Johannes Aabenbaring.

 Den anden Prof. skulde holde et Collegium over Dogmatiken, et Collegium over Polemiken, et Collegium over Theologia Moralis, og et Collegium Homeleticum Pastorale,

 Den tredie Prof. skulde holde et Collegium over Kirke-Historien, et over den bibelske Historie og Kronologie, og et over den bibelske Geographie.

☒ Enhver af disse Professorer skulde have aarlig 700 Rdlr. og frie Værelser, samt 2 Rdlr. for hvert af deres Collegier.

☒ Enhver skulde være forbunden at udgive i Trykken et systematisk Udtog af sit Collegium og den exegetiske Professor skulde udgive en kort exegetisk Forklaring over de vanskeligste Stæder i den hellige Skrift, som han nøye maatte forklare i sine Collegier, og legge de andre vigtigste og vanskelige Stæder dertil.

☒ Enhver af disse Professorer skulde begynde deres Collegier den 1ste September, og bringe

7

☒ 7

☒ samme til Ende over enhver Videnskab ved May Maanedes Udgang.

☒ Enhver af disse Professorer skulde examinere i de Videnskaber, som han har holdt Collegier over.

☒ De Juridiske Professorer skulle ligeledes være tre.

☒ Een Professor skulde læse over jus civile.

☒ Den anden Professor skulde læse over jus Naturæ & Gentium. Begge Professorerne i saa mange Timer over forskellige Dele af samme, at de kunde igiennemgaae begge Videnskaber med alle dens Dele i et Aar, eller i det høye- ste i to.

☒ Den tredie Professor skulde holde et Collegium over Philosophia practica Universalis, et over jus Publicum Daniæ, og en exegetisk Forklaring over Loven og dens Sammenligning med Forordninger og Rescripter, hvilket sidste Collegium skulde være paa Dansk til alles Nytte.

☒ De juridiske Professorer skulde have 600 Rdlr., samt frie Værelser, og 4 Rdlr. for hvert Collegium.

☒ Enhver Professor skulde examinere i sin Videnskab, hvorover han har holdt Collegi-

8

☒ 8 um, som be og ved Trykken skulde give et Udtog af.

☒ I Medicinen skulle ligeledes være tre Professorer.

☒ Een Professor, som skulde Holde et Collegium Physicum experimentale og et Collegium Cymicum.

☒ Den anden Professor skulde læse over Anatomien og over alle dens Dele i forskellige Timer; saa at han fik den Hele Videnskab igiennemgaaet i to Aar.

☒ Den tredie Professor skulde holde et Collegium over Pathologien; et over Materia Medica og et over Botaniken.

☒ Enhver skulde have 700 Rdlr. og frie Værelser, samt 2 Rdlr. for deres Collegier; men den første Professor 4 Rdlr.

☒ I de andre Videnskaber skulde der være elleve Professorer, nemlig:

☒ I Mathematiken, en Prof. som skulle læse en Time over Mathesi pura, en Time over Mathesi applicata og en Time over Mekaniken. Han skulle have 700 Rdlr. aarlig, og to Rdlr. for hvert af sine Collegier.

9

☒ 9

☒ I Astronomien, en Professor, som skulle holde et Collegium over Astronomia Theoretica, et over Astronomia Practica, samt et paa Navigations-Skolen over Navigationen. Han skal have 700 Rdlr. aarlig Løn, og for de to første Collegier 2 Rdlr.

☒ Professoren i det Orientaliske Sprog skal læse tre Timer over det Hebraiske Sprog, nemlig: een Time over de Historiske Bøger i det gamle Testamente, een Time over Psalmerne Salomons Bøger, og nogle af de smaae Propheter, og den tredie Time over de store og de andre smaae Propheter; fornemmelig en Latinsk Oversættelse og Forklaring over de vanskeligste Stæder og Ord. En Time over Grammatiken og det Hebraiske Sprogs Grunde med en Forklaring over Genesis, og en Time over det Arabiske, og det andet Aar over det Syriske og Coptiske Sprog. Han skal have 700 Rdlr., frie Værelser, og 2 Rdlr. for de tre første Col-

legier. Det fjerde Collegium over Gramatiken skulde han læse gratis, og for det sidste skulde det staae til ham selv, hvor meget han derfor vilde begiere.

10

✕ 10

✕ Professoren i det Grædske Sprog skulde læse en Time over de vanskeligste Stæder og Ord i det nye Testamente; en Time over Homerus, og en Time over Hesiodus eller Thycydides, eller en anden berømt Autor. For hver af disse skal han have 2 Rdlr. en Time over den Grædske Gramatik, samt Apostlernes Gierninger, og en Time over Xenophons Cyropoedie og over Platos Værker. Disse tre Collegier skulde han holde gratis. Han skulde aarlig have 700 Rdlr. og frie Værelser.

✕ Professoren i det Latinske Sprog skulde holde et Collegium over det Latinske Sprogs første Grunde, samt Øvelser i den Latinske Stil, et Collegium over Virgilius, et Collegium over Ciceros berømteste Orationer og Hans philosophiske Værker, og et Collegium over de romerske Antiquiteter. Han skulde aarlig have 700 Rdlr. og frie Værelser. For hans sidste Collegium skulde han have 2 Rdlr., de andre skulde han læse frit.

✕ En Professor i Veltalenheden skulle holde et Collegium over Poesiens og Veltalenhedens første Grunde, et Collegium over Fædrene-Landets Sprog, dets Regler og Dyr-

11

✕ 11

✕ kelse, samt Øvelser i Veltalenhed og Sproget; et Collegium over Sæde-Læren og dens Indflydelse i Menneskenes Lyksalighed. Han skulle have aarlig 700 Rdlr., samt frie Værelser; for det første Collegium 4 Rdlr.; men de tvende sidste frie. De skulde alle holdes paa Dansk.

✕ En Professor i Historien skulde holde et Collegium over Verdens almindelige Historie og Kronologie, et Collegium over Fædrene-Landets Historie, og et over Geographien. Han skulle have 700 Rdlr. og frie Værelser; Han skulle holde alle sine Collegier frie.

✕ Den philosophiske Prof. skulle læse een Time over Logiken, een Time over Metaphysiken, een Time over Theologia Naturalis, og een Time over Videnskabernes og Kunsternes Historie, deres Oprindelse og Fremvekt. Han skulle aarlig have 700 Rdlr., samt 2 Rdlr. for hvert af sine Collegier.

✕ En Professor i Politiken skulle holde et Collegium over Politiken selv, et Collegium over Stats-Forfatningen i alle Riger, et Collegium over Cameral Videnskaberne og Handelen. Han skulle have 700 Rdlr. aarlig Løn, og 2 Rdlr. for hvert af sine Collegier, som han skulle holde paa Dansk.

12

✕ 12 En Professor i Oeconomien, som skulde holde et Collegium om den offentlige og private Oeconomie, et Collegium over Agerdyrkningen og Landvæsenet, et Collegium over Haandværker og Kunster, og et Collegium over alle slags Fabriquer og Manufacturer. Han skulle have 800 Rdlr. aarlig, samt frie Huus, og læse alle Collegier frie.

✕ En Professor i Natur-Historien skulle læse en Time over Dyrenes, Fuglenes og Fiskenes Egenskaber og Nytte, een Time over Ærtzernes, Metallernes og Mineraliernes Forarbeydelse og Brug, og een Time om de mineraliske Bandes Undersøgning og Biergværkers Beskrivning. Det første Collegium paa Latin, hvorfor han skulle have 4 Rdlr., og for det sidste 2 Rdlr.; de to sidste paa Dansk. Han skulde have 600 Rdlr., og frie Værelser..

✕ Alle Professorerne skulde begynde deres Forlæsninger den 1ste Sept., og bringe samme til Ende ved May Maanedes Udgang, og saaledes indrette samme, at enhver kunde faae sit Collegium over enhver Videnskab bragt til Ende i disse ni Maaneder. De skulde læse alle Dage om Ugen, undtagen Fredag, og hver Lø-

13

✕ 13 verdag, eller hveranden et Collegium Examinatorium over enhver Videnskab.

✕ De skulde alle inden to Aars Forløb udgive et systematisk Udtog af deres Collegier.

✕ Alle de Udgifter for de Studerende, som ved alle Examina hidindtil haver været brugelige, skulde aldeles være afskaffede, og i deres Sted skulde enhver, som blev Student, give 10 Rdlr. til Academiets, naar de vare privatister, og de, som havde 150 Rdlr. fra Skolerne; men de andre 6 eller 4 Rdlr., og ved enhver Examen for Testimonium 4 Rdlr., hvilke Penge skulde gaae til Academiets almindelige Casse, og intet deraf tilkomme Universitetets Rector eller Decanus, eller Academiets Pedeller, som skulde have aarlig 400 Rdlr. Løn, og frie

Værelser, og ellers ingen Accidentier eller Sportler.

⌘ Academiets Penge og Godser skulde forvaltes af en Rentemester, som skulde være een af Kongen dertil beskikket Mand, som derfor skulde nyde 600 Rdlr. aarlig, og aflegge Regnskab for Rector og samtlige Professorer, som for sammes rigtige Forvaltning skulde staae til Ansvar, og at forestille samme for Kongen, naar Rentemesteren ikke iagttog sin Pligt.

14

⌘ 14

⌘ I Steden for Rector Magnificus, Decanus og Qvæstor, skulde der ikkun være en Rector Universitatis Perpetuus, som kunde være den ældste af Professorerne.

⌘ Om Examina

⌘ eller

⌘ Overhørelser ved Academiet.

⌘ Den første Examen kunde vel blive, som den er, naar der blev forfattet beqvemmere Lære-Bøger og kortere Grammatiker end de nu brugelige.

⌘ Men til anden Examen skulde de unge Studentere høre sex Collegier i to Aar. Det første Aar et over det Hebraiske Sprog, et over det Grædske, og et over det Latinske Sprog, et over Homerus, et over Cicero, og ét over Logica. Det andet Aar skulde de ligeledes høre sex Collegier, et over Metaphysiken, et over Sæde Læren, et over plato, et over Virgilius, et over den almindelige Historien, og et over Geographien.

⌘ Ved hvert academiske Aars Ende i Junii og Julii Maaneder, skulde de offentlig exami-

15

⌘ 15

⌘ neres i de Videnskaber, som de det Aar havde hørt Collegium over, og ved det andet Aars Examen, kaldes Bacalaurei, og tage et Testimonium for deres anden Examen, hvorfor skulle betales 4 Rdlr., som tilligemed Collegierne over Logica og Metaphysiken, bliver 8 Rdlr. til Udgift ved Hver anden Examen i disse to Aar.

⌘ De, som vilde tage Attestats, skulde ligeledes høre sex Collegier i to Aar, nemlig: det første Aar, to exegetiske Collegier over det gamle Testamente, et Collegium Dogmaticum, et Collegium Biblicum, og to Collegier af Professoren i de Orientalske Sprog. Det andet Aar, ligeledes sex Collegier, nemlig: to exegetiske Collegier over det nye Testamente, et Collegium Theologico Morale, et Collegium over Kirke-Historien, et Collegium over Propheterne, og et Collegium over det nye Testamente, saa at de i tvende Aar kunde bringe det theologiske Cursum til Ende.

⌘ Attestatsen eller Overhørelse, kunde være ligesom den anden Examen ved hvert academiske Aars Ende i Junii og Julii Maaneder over et hvert Aars Collegier. Naar nogen vilde høre de samme Collegier i to Aar, behøvede han ikke

16

⌘ 16

⌘ at lade sig examinere, førend ved det andet Aars Ende, og kunde tage sin anden theologiske Examen, naar det tredie Aar var forbi, eller om han ville bie længere. Dog skal ingen være klar til at blive Præst eller anden offentlig Lærere, uden at være begge gange overhørt, da han faaer sit Testimonium ved sidste Examen, undertegnet af de tre theologiske Professorer, samt Professorerne over det Hebraiske og Grædske Sprog, som alle have examineret ham. For Collegier har han hvert Aar at betale 12 Rdlr., og for hans Testimonium 4 Rdlr. til Academiets Casse, som gjør begge Aar for den theologiske Examen 28 Rdlr.

⌘ De juridiske og medicinske Examina kunde blive, som tilforn, undtagen at enhver Professor examinerer i sin Videnskab. For hvert Testimonium ved Examen gives 8 Rdlr., og for Doctor Graden til Academiets Casse 80 Rdlr.

⌘ Naar en theologisk eller juridisk Student, som har tagen sin Attestats eller juridiske Examen, lader sig examinere offentlig af Professorerne i Mathematiken, Astronomien, Politiken og Veltalenheden, og i disse Videnskabers

17

☒ 17 fornemste Dele, skal han Have Tilladelse til at holde Collegium, i hvilken af disse Videnskab-ber eller over hvilke Dele af samme Videnskaber han vil, naar det kun ikke skeer i den Time, da nogen af Academiets Professorer læser over samme.

☒ Ligeledes, naar nogen har taget sin Doc- tor-Grad, skal samme være ham tilladt.

☒ Om Stipendier og Beneficier.

☒ Hvor ønskeligt var det ikke, om de fleste Studerende i fire Aare fra deres første Examen, til de havde taget deres sidste theologiske, juri- diske eller medicinske Examen, og et Aar derefter kunde nyde saa meget, at de deraf kunde have endeel til deres fornødne Underholdning, og med Flid i disse fem Aar legge sig efter deres Studeringer? Jeg fordrister mig derfor at overgive mine Læsere følgende ufuldkomne Forslag.

☒ Da de fleste ved deres Udgang af Skolerne have Stipendier og andre Penge fra Sko

18

☒ 18

☒ Ien, Hvoraf de ikke faaer det halve, førend ved deres anden Examen, saa kunde det maaskee saaledes indrettes, at naar nogen for Exempel Havde 100 Rdlr. i Stipendier og Oplags-Penge, kunde de 30 Rdlr. leveres ham, naar han kom til Academiet; 50 Rdlr., naar han første gang var bleven examineret til hans anden Examen, og tyve Rdlr. det tredie Aar, naar han tog sin anden Examen, og saaledes med de andre i Proportion. Det synes altsaa, at Academiet Havde at komme dem til Hielp det første Aar med frie Værelser og 20 Rdlr., det andet Aar med 40 Rdlr. det tredie Aar med 60 Rdlr. det fierde Aar med 70 Rdlr. og det femte Aar med 30 Rdlr. da de ingen flere Stipendier havde at vente, undtagen ReyseStipendier, og om nogen, efter at have taget den theologiske Examen, vilde derefter tage den juridiske eller medicinske; da han i to Aar skal have frie Værelser, og aarlig 30 Rdlr.; men de, som ikke have taget Attestats, kunde efter at have taget deres anden Examen, nyde i 3 Aar frie Værelser og 50 Rdlr. aarlig, naar de vil legge sig efter Lovkyndigheden eller Medicinen.

19

☒ 19

☒ 250 Studentere skulde aarlig nyde Frugten af dette Stipendium, naar samme blev oprettet i Steden for Klosteret og alle de andre Le- gata; da alle Donationer til Academiet udgjøre omtrent en Capital af 142000, foruden det Kongelig Communitet, hvorefter dets Stiftelse 100 Studentere skal nyde 30 Rdlr. om Aaret, hvilket gjør aarlig 10000 Rdlr. Rente, som udfordredes til dette Stipendium.

☒ Ingen Student, som vilde studere Theologien, Lovkyndigheden eller Medicinen, maatte være udeluft fra denne Stiftelse, naar han er Uformuende, og ikke kan overbevises om Liderlighed eller nogen aabenbar Uskikkelighed, og han anmelder sig til at høre Professorernes Collegier, enten til anden Examen eller nogen af de andre Overhørelser, og naar Antallet er fuldt, skal han være blant de 50 nye, som antages hvert Aar, enten til 20 Rdlr. aarlig, eller naar han tager anden Examen til 60 eller ved det juridiske til 50 Rdlr. Dersom han ikke fligtig anhører Professorernes Collegier, naar han ikke derfra forhindres ved Sygdom eller

20

☒ 20 uforbigiengelig Nødvendighed, som han da har at anmelde hos Rector Magnificus, og han ikke har Professorernes Attester at fremvise om hans Fligtighed, maae han ikke nyde samme længere end ved Aarets Udgang, og ikke nogen Tid faae samme igien, uden at have fremviift offentlige Prøver paa Hans Flid.